

1

Tai nutiko 1932-aisiais, kai valstijos sunkiujų darbų kalėjimas Kold Mauntine tebeveikė. Jame, žinoma, buvo ir elektros kėdė.

Kaliniai apie ją juokaudavo, kaip žmonės juokauja apie baimę keliančius dalykus, nuo kurių neįmanoma išsisukti. Vadi- no Senąja Žiežirba arba Sultingąja Dručke. Laidydavo sąmojus apie elektros sąskaitas ir kandžiai aiškindavo, neva viršininkas Halas Morsas rudenį turės pats keptis Padėkos dienos vakarie- nę, nes jo žmona Melinda per daug ligota, kad jam gamintų.

Bet tiems, kurie netrukus turėjo sėstis ant elektros kėdės, bemat praeidavo noras šaipytis. Dirbdamas Kold Mauntine vadovavau septyniasdešimt aštuonioms egzekucijoms (skai- čiaus niekada nepamiršiu, atminsiu ir savo mirties patale), ir dauguma vyrų galutinai įsisąmonindavo, kas netrukus įvyks, sakyčiau, tik tuomet, kai jiems kulkšnis priverždavome prie tvirtų ąžuolinių Senosios Žiežirbos kojų. Štai tada pasmerk- tuosius aplankydavo suvokimas (ir iš ledinės baimės sublizgė- davo akys), kad jų kojos tarnybą jau baigusios. Kraujas galūnė- se tebeteka, raumenyse vis dar užtenka jėgų, bet joms nelemta vėl pajudėti – nelemta ilgai vaikštinėti užmiesčio keliais arba ką tik pastačius daržinę joje šokti su mergina. Senosios Žie- žirbos klientams žinia apie jų baigtį atsklisdavo nuo kulkšnių. Kai jie ištardavo pakriką, dažniausiai nerišlų paskutinį žodį, ant galvos užmaudavome šilkinį juodą maišą, neva skirtą mir- tininkams, bet iš tiesų, visada maniau, reikalingą mums, kad nematytume šurprios siaubo bangos, užliejančios jiems akis pagaliau perpratus: štai taip sėdėdami, sulenkę kelius, jie atsi- sveikins su gvybe.

Kold Mauntine mirtininkų blokas buvo korpusas E, pastytas tolėliau nuo kitų keturių korpusų ir už juos gal ketvirčiu mažesnis, ne medinis, o mūrinis, su klaidingai pliku metaliniu stogu, vasaros saulės šviesoje spindėdavusiu tarsi kliecinčio žmogaus akių obuoliai. Tarp šių sienų buvo įrengtos šešios kameros, po tris abipus plataus pagrindinio koridoriaus, didumu beveik dvigubai pranokstančios nuteistųjų kameras kitose įkalinimo įstaigos sektoriuose. Ir vienvietės. Kaip kalėjimo (ypač ketvirtąjį dešimtmetį) buveinės – gana puikios, bet vietiniai mielai būtų jas išmainę į bet kurią kitą kamerą viename iš kitų keturių korpusų. Patikėkite, tikrai būtų išmainę.

Per mano, vyriausiojo korpuso prižiūrėtojo, tarnybos laikotarpį visos šešios kameros vienu metu nebuvo užimtos nė sykio – ačiū Dievui už menkutes malones. Daugiausia keturios turėdavo įnamių, tiek juodaodžių, tiek baltaodžių (Kold Mauntine nebuvo rasinės mirtininkų segregacijos), ir tai priminė šiokių tokį pragarą. Kartą vienas iš ketvertuko buvo moteris, Beverlė Makol, juoda it pikų tūzas ir iš veido žavinga lyg nuodėmė, kuriai jums pritrūksta drąsos atsiduoti. Vyro kumštį ji kentė šešerius metus, bet su jo svetimavimu nesitaikstė nė dienos. Išsiaiškino apie sutuoktinio neištikimybę ir tą patį vakarą, stovėdama laiptų aikštelėje, prie buto, įrengto virš jo kirpyklos, patykojo nelaimėlio Lesterio Makolo, bičiuliams (turbūt ir itin trumpalakei meilužei) žinomo Rėžiklio pravarde. Luktelėjo, kol vyras ims vilktis apsiaustą, ir išvertė svetimoteriautojo žarnas ant dvispalvių lakuotų jo batų. Įrankiu pasirinko vieną iš paties Rėžiklio skustuvų. Iki egzekucijos Senojoje Žiezirboje likus dviem dienoms, ji pasikvietė mane ir pranešė, esą sapne ją aplankęs afrikietis dvasinis tėvas. Jis liepė atsisakyti vergės pavardės ir mirti susigrąžinus laisvo žmogaus pavardę – Matuomi. Todėl mirtininkė reikalavo, kad mirties nuosprendžio įsakyme būtų įrašyta kaip Beverlė Matuomi. Dvasinis tėvas, matyt, nenurodė vardo, o galbūt moteris jo tik nenugirdo. Taip, gerai, be abejo, ją patikinau. Daugybė tarnybos metų įpratino mane niekada neatmesti pasmerktųjų prašymo, nebent niekaip nebūčiau galėjęs jo įvykdyti. Dėl Beverlės Matuomi man neprireikė nė stengtis. Rytojaus dieną, apie trečią popiet, paskam-

binę gubernatorius informavo, kad mirties nuosprendis jai sušvelnintas iki įkalinimo ligi gyvos galvos Grasi Valio moterų kalėjime – ten daugybė griežtai prižiūrimų vištyčių ir nėra nė vieno gaiduko, kaip sakydavome anais laikais. Garbės žodis, džiaugiausi matydamas, kaip, Bevei žengus prie mano tarnybinio stalo, apvalaina jos subinė pakrypsta ne dešinėn, o kairėn.

Po kokių trisdešimt penkerių metų – mažiausiai po trisdešimt penkerių – laikraščio nekrologų skyriuje išvydau tą pavardę po fotografija, įamžinusia prakaulaus veido juodaodę ponią su kupeta žilų plaukų ir akiniais, jų rėmelių kampučiuose žvilgėjo netikri briliantai. Beverlę. Anot nekrologo, pastarąjį dešimtmetį ji praleido laisvėje ir kone viena pati išgelbėjo Reins Folso miestelio biblioteką, kad šioji nebūtų uždaryta. Be to, mokė sekmadieninėje mokykloje, ir mažo užkampio gyventojai ją labai mylėjo. BIBLIOTEKININKĖ MIRĖ NUO ŠIRDIES NEPAKANKAMUMO, skelbė antraštė, o žemiau gana smulkiu šriftu lyg tarp kitko buvo užsiminta: *Daugiau kaip dvidešimt metų kalinta dėl žmogžudystės*. Tik jos akys atrodė kaip kadaise: didžiulės ir tviskančios už akinių su netikrais briliantais kojėlėse – akys moters, kuri, nors ir persiritusi į aštuntą dešimtį, šoktų prie mėlyno stiklainio su dezinfekciniu skysčiu ir nedvejojama iš jo ištrauktų skustuvą, jei tik priverstų būtinybė. Žudiką atpažinsite visuomet, net jeigu jis tampa senyva bibliotekininke mieguistame miestelyje. Bent jau tada atpažinsite, jei, visai kaip aš, esate begalę metų prižiūrėjęs žmogžudžius. Dėl darbo klausimų man buvo kilę vos kartą. Todėl, ko gero, apie tai ir rašau.

Erdvaus korpuso E koridoriaus grindys buvo išklotos pablukusiu senų žaliųjų citrinų spalvos linoleumu, todėl koridorių, kitose įkalinimo įstaigose vadinamą Paskutine mylia, Kold Mauntine praminėme Žaliąja mylia. Jis driekėsi iš šiaurės į pietus daugmaž per šešiasdešimt ilgų žingsnių, nuo karcerio iki T pavidalo sankryžos. Posūkis kairėn reiškė, kad gyvenkite, jei tik tai, kas dedasi saulės išdegintame kalėjimo kieme, galima vadinti gyvenimu; tiesa, daugelis juo tenkinosi ir tenai, regis, be jokių pražūtingų pasekmių sukiodavosi net metų metus. Vagys, padegėjai, seksualiniai nusikaltėliai, tvarkantys reikalus pagal savo taisykles, vieni su kitais sudarantys smulkius sandėrius.

Posūkis dešinėn – visai kas kita. Iš pradžių užsukdavote į mano kabinetą (kilimą jame, irgi žalią, ketinau pakeisti, bet taip ir neprisiruošiau), paskui prieidavote prie rašomojo stalo, kairėje jo pusėje stovė įtaisyta JAV vėliava, iš dešinės – valstijos vėliava. Tolimajame kambario gale matyti dvejios durys. Pro vienas patekdavai į ankštą tualetą, kuriuo naudodavausi tiek aš, tiek korpuso E sargybiniai (kai kada ir viršininkas Morsas), pro kitas – į šaltą sandėlį. Kaip tik ten atsidurdavote, jeigu eidavote Žaliąja mylia.

Antrosios durys buvo mažos – kai žengdavau per jų slenkstį, kaskart turėdavau palenkti galvą, o Džonui Kofiui pro jų angą teko išliuozti sėdomis. Jūs išnirdavote į laiptų aikštelę ir trimis betoninėmis pakopomis nulipdavote ant medinių grindų. Varganos, nešildomos patalpos stogas buvo metalinis, kaip viso kalėjimo korpuso. Žiemą sandėlyje taip atšaldavo, kad regėdavote išpučiamą savo burnos kvapą, o vasarą jame vyraudavo nepakeliamas tvankus karštis. Per Elmoro Manfredo egzekuciją – jei neklystu, 1930-ųjų liepą ar rugpjūtį, – nuo kaitros apalpo devyni liudininkai.

Kairė sandėlio pusė vėlgi alsavo gyvybe. Ten laikėme įrankius (užrakintus grandinėmis kryžmai apipintose stiklinėse spintose, tarsi būtų karabinai, o ne kastuvai ir kirtikliai), audinius, maišus sėklų, pavasarį sėjamų kalėjimo daržuose, tualetinio popieriaus dėžes, padėklus su švariomis skardos plokštėmis automobilių numerių gamybai kalėjimo dirbtuvėse... net maišus kalkių, kuriomis brėžiamos linijos beisbolo ir futbolo aikštelėse – kaliniai žaisdavo vejoje, vadinamoje Ganykla, ir Kold Mauntine visi nekantriai laukdavo rudens popiečių.

Dešinė sandėlio pusė – vėlgi – tesiulė mirtį. Pietrytiniame sandėlio kampe iš lentų sukaltą pakylą slėgė pati Senoji Žiežirba drūtomis ažuolinėmis kojomis, plačiais ažuoliniais ranktūriais, sugėrusiais gausybės žmonių prakaitą, kuris iš siaubo juos išmušė per paskutines gyvenimo minutes; ant kėdės atlošo nerūpestingai kabodavo metalinis gaubtas, tarsi apskrita kepuraitė, tokią užsimaukšlinęs vaikas robotas iš komiksų apie Baką Rodžersą. Nuo gaubto tįsantis laidas pranykdavo

izoliuotoje skylėje, žiojinčioje už kėdės iškilusioje šlakbetonio blokelių sienoje. Į šoną nuo Senosios Žiezirbos kėpsojo cinkuotas kibiras. Jame būtumėte radęs apvalią kempinę, taip apkarpytą, kad tilptų į metalinį gaubtą. Prieš egzekuciją ją išmirkydavome sūriame vandenyje, kad laidu plūstanti nuolatinė elektros srovė lengviau prasismelktų pro kempinę ir greičiau pasiektų mirtininko smegenis.

2

1932-ieji tapo Džono Kofio metais. Smulkmenos buvo aprašytos laikraščiuose, jeigu jos ką nors domina – ką nors, turintį daugiau energijos nei vienas senučiukas, kuris pamazū vysta stumdamas paskutines dienas Džordžijos globos namuose. Kiek pamenu, tais metais ruduo buvo karštas, iš tikrųjų nepaprastai karštas. Spalis niekuo nesiskyrė nuo rugpjūčio, o viršininko žmona Melinda kurį laiką gulėjo ligoninėje Indianapoliso. Tas ruduo įsiminė dėl mane užklupusios baisiausios šlapimtakijų infekcijos, ne tokios rimtos, kad pats keliaučiau į ligoninę, bet pakankamai bjaurios – šlapindamasis norėdavau net numirti. Metai įsiminė ir dėl Delakrua, smulkaus pusplūkio prancūzo su peliuku, pasirodžiusiu vasarą ir stebindavusiu žaviu siūlų ritės triuku. Vis dėlto labiausiai jie įsiminė dėl Džono Kofio, apkaltinto Deterikų dvynukių išprievartavimu ir žmogžudyste, nuteisto mirties bausme, todėl ir atgabento į mūsų korpusą.

Kiekvienoje pamainoje budėdavo po keturis ar penkis sargybinius, tiesa, dažnai ir lakstūnai. Nuolatiniai mūsų korpuso sargybiniai buvo Dinas Stantonas, Haris Terviligeris, Brutus Havelis (vyrai jį pravardžiavo Brutaliuoju, bet tik juokais – nors augalotas, jis būtų nenuskriaudęs nė musės, nebent priverstas), jie jau atsisveikinę su gyvybe, visai kaip Persis Vetmoras, *iš tikrųjų* brutalus... ir, beje, kvailas vyrukas. Persiui nederėjo dirbti korpuse E, atgrasi jo prigimtis čia nedavė jokios naudos, o kai kada keldavo netgi grėsmę, bet jis giminiavosi su gubernatoriumi per šio žmoną, todėl ir dirbo su mumis.

Ne kas kitas, o Persis Vetmoras ginė Kofį į korpusą neva tradiciškai šūkaudamas:

– Eina mirtininkas! Eina mirtininkas!

Nors už lango buvo spalys, oras tebetvoskė pragariška kaitra. Atvertos kalėjimo kiemo durys vidun įleido ryškią saulės šviesą ir augiausią vyrą, kokį tik man buvo tekę regėti, jei neminėtume krepšininkų, rodomų per televizorių pramogų kambaryje, apsisėilijusių, neprognozuojamų karšinių namuose, kuriuose galiausiai atsidūriau. Jo rankas ir kaip vandens kubilas plačią krūtinę kaustė grandinės; dar viena driko tarp kojų kulkšnis veržiančių pančių ir jam krypuojant koridoriumi brūžavo žalias grindis dzingsėdama it kaskadomis byrančios monetos. Persis Vetmoras žengė šalia kalinio, kaulėtas žemaūgis Haris Terviliigeris traukė iš kitos pusės, iš išvaizdos juodu priminė berniukus, lydinčius sugautą lokį. Greta Kofio vaikiškai mažas atrodė net Brutus Hauvelis, metro aštuoniasdešimt penkių centimetrų ūgio ir stambus, na, lyg centrinio gynėjo pozicijoje Luizianos valstijos universiteto komandoje žaidęs futbolininkas, vėliau susikirtęs per egzaminus ir grįžęs į namus kalvų krašte.

Džonas Kofis buvo juodaodis, kaip dauguma vyrų, apsisostusių korpuse E ir po kurio laiko atsisveikinusių su gyvybe Senosios Žiezirbos glėbyje. Dviejų metrų trijų centimetrų aukščio, bet ne liaunas kaip per televizorių stebėti krepšininkai – jo pečiai buvo platūs, krūtinė iškili, visas kūnas raumeningas. Nors gavo didžiausią uniformą, kokią pavyko rasti kalėjimo sandėlyje, kelnių atvartai tesiekė vidurį randuotų storų blauzdų, o per siauri marškiniai buvo atsegti iki pilvo, jų rankovės tesiekė dilbius. Savo kepurę naujokas gniaužė stambioje rankoje, bet gal ir gerai, nes užmaukšlinta ant plikos galvos, sakytum raudonmedžio rutulio, ji būtų panėšėjusi į rylininko beždžionėlės kepuraitę, tik mėlyną, o ne raudoną. Iš pažiūros Džonas Kofis būtų sudraskęs grandines taip lengvai, kaip jūs nuplėsiate juosteles nuo kalėdinės dovanos, bet mina liudijo, kad jis tokio pokšto neiškrės. Bruožuose nežvelgei buko žmogaus išraiškos, – nors tokiu jį laikantis Persis Vetmoras netrukus ėmė jį vadinti kvėša, – veikiau *sąmysi*. Kalinys dairėsi, tarsi bandytų susigaudyti, kur pakliuvo. Ar net kas pats ešąs. Man visų pirma

toptelėjo mintis, kad jis atrodo kaip Samsonas... kai Dalila savo neištikimąja rankele plikai apskuto vyrukui galvą ir jis neteko visų savo galių.

– Eina mirtininkas! – trimitavo Persis, tempdamas žmogų lokį už antrankio, lyg nuoširdžiai įsitikinęs, kad galėtų jį pajudinti, jeigu Kofis nuspręstų sustoti. Haris Terviligeris kitapus naujoko tylėjo, regis, jautėsi nejaukiai. – Eina...

– Gana, liaukis, – įsakiau.

Sėdėjau ant gulto būsimoje Kofio kameroje. Jo laukiau, be abejo, ketinau sutikti Kofį ir perimti jo priežiūrą, bet nė nenučiuokiau, koks jis milžiniškas. Persis įbedė į mane žvilgsnį, bylojantį, neva visi žino, koks esu avigalvis (suprantama, išskyrus didįjį mulkį, kuris geba vien prievartauti ir galabyti mergaites), tačiau nutylėjo.

Trijulė sustingo prie atidarytų, bėgeliu į šoną nustumtų kameros durų. Kai linktelėjau Hariui, tas pasiteiravo:

– Bose, išties nori likti vienas su juo? – Haris Terviligeris retai kada prabildavo baugščiai.

Per riaušes, kalėjime išplieskusias prieš šešerius ar septynerius metus, nuo manęs jis nesitraukė nė per žingsnį ir elgėsi ryžtingai netgi pasklidus gandui, kad kai kurie kaliniai turi ginklų ir juos platina, vis dėlto tada jo balse buvo justi baimės gaidos.

– Dički, ar man dėl tavęs kils bėdų? – paklausiau įsitaisęs ant gulto, mėgindamas neparodyti, kaip apgailėtinau jaučiuosi.

Nors šlapimtakių uždegimas kol kas manęs nekankino visu pajėgumu, derėtų prisipažinti, kad ir maloniai nenuteikė.

Kofis lėtai pakratė galvą, veidu pasisuko kairėn, dešinėn ir grįžo į pradinę padėtį. Į mane įsmigusios akys nė akimirkos nenukrypo į šalį.

Haris laikė segtuvo lentelę su prignybtais Kofio blankais.

– Duok jam, – liepiau Terviligeriui. – Įbruk į ranką.

Sargybinis įvykdė nurodymą. Augalotasis paikšius perėmė dokumentus it lunatikas.

– Atnešk man, dički.

Kofis pakluso žvangindamas grandinėmis. Turėjo pasilenkti, kad galėtų įsiūbuoti į būsimą savo kamerą.

Nužvelgiau jį nuo galvos iki kojų – viso labo stengiausi įsitikinti, kad vyro ūgis neturi nieko bendro su optine apgaule. O taip, jis aiškiai dvimetrinis. Anketiniai duomenys skelbė, kad Džonas Kofis sveria šimtą trisdešimt kilogramų, bet svoris greičiausiai buvo parašytas iš akies. Jis galėjo sverti ir šimtą keturiasdešimt penkis, ir net šimtą šešiasdešimt kilogramų. Randų ir išskirtinių žymių langelyje teradau vieną žodį, kuri uoliai buvo pakeverzojęs Magnusonas, registracijos skyriuje dirbant, pasitikėjimą pelnęs senas kalinys: *Daugybė*.

Pakėliau akis. Kofiui kiek pasislinkus į šoną, išvydau Harij, stovintį kitapus koridoriaus, prie Delakrua kameros – tuo metu vienintelio kito kalinio korpuse E. Delakrua, plinkančio, smulkučio vyrioko, veidas atrodė kaip buhalterio, žinančio, kad veikia bus demaskuotas pasisavinęs svetimus pinigų. Jam ant peties tupėjo prijaukintas peliukas.

Persis Vetmoras stoviniavo tarpduryje pasviręs į kamerą, ką tik atitekusią Džonui Kofiui. Karijos lazda, išsitraukta iš gaminto pagal užsakymą kilpinio dėklo, jis plekšeno sau per delną kaip žmogus, geidžiantis pasinaudoti turimu žaisliuku. Ūmai pajutau nebegalintis į jį žiūrėti. Turbūt kaltas buvo metų laikui neįprastas karštis ir papildvę kaitinanti šlapimtakijų infekcija, flanelinių apatinių keliamas niežulys atrodė kone nepakenčiamas, galbūt kaltas buvo ir suvokimas, kad man reikės įvykdyti mirties bausmę valstijos atsiųstam, galimas daiktas, silpnapročiam juodaodžiui, o Persis iki tol nekantrauja naujokui mažumėlę įkrėsti į kailį. O gal kaltos buvo visos šios priežastys. Bet koku atveju, trumpam lioviausi nerimavęs dėl Vetmoro politinių ryšių.

– Persi, – kreipiausi į jį, – kalėjimo ligoninė perkeliama į naują vietą.

– Komandai vadovauja Bilas Dodžas...

– Žinau. Eik jam padėti.

– Ne mano darbas, – atsakė Persis. – Turiu rūpintis šituo drimbandičiu.

Drimbandičiais – „drimbos“ ir „bandito“ deriniu – jis juokais pravardžiuodavo aukštus, tvirtus vyrus. Jų neapkentė. Pats neatrodė liesas kaip Haris Terviligeris, bet buvo mažaugis.

Ir niršus, kaip agresyvių gaidžiukų tipo veikėjai, kurie mielai veliasi į peštynes, ypač tada, kai persvara jų pusėje. Dar jis perdėtai puikavosi savo plaukais. Nuo šių negalėjo atitraukti rankų.

– Savo pareigą jau atlikai. Žygiuok į ligoninę.

Jis papūtė apatinę lūpą. Bilas Dodžas su vyrais tampė dėžes, patalynės stirtas, netgi lovas, visą medicinos skyrių kraustydami į naują karkasinį statinį vakarinėje kalėjimo pusėje. Plūkėsi suprakaitavę, kilnojo sunkius daiktus. Persis Vetmoras nenorėjo tuo užsiimti.,

– Žmonių tenai užtenka, – pareiškė.

– Tada prižiūrėk juos, ir tiek, – garsiau atšoviau. Haris krūptelėjo, bet jo nepaisiau. Jeigu gubernatorius įsakys viršininkui Halui Morsui mane atleisti iš tarnybos, nes prieš plauką paglostčiau žmogų, prie kurio nevalia kibti, ką Morsas skirs į mano vietą. Persi? Labai juokinga. – Tiesą sakant, man nusišpjaut, ką veiksi iš čia bent valandėlei pranykęs.

Akimirką neabejojau, kad jis liks korpuse E, ir mus užgrius rimti nemalonumai, o Džonas Kofis tuo metu dunksos kameroje kaip didžiausias neveikiantis laikrodis pasaulyje. Vis dėlto Persis galop įgrūdo lazda į rankų darbo dėklą – kvailą, tuščiagarbišką daiktą – ir nustypino koridoriumi. Neatsimenu, kas tądien sėdėjo prie budėtojo stalo, – manau, vienas iš lakstūnų, – bet Persiui nepatiko sargybinio išraiška, nes praeidamas suurzgė:

– Liaukis šiepeš dantis, subingalvi, antraip pasirūpinsiu, kad vypsoti nebenorėtum.

Sužvangėjo raktai, iš kiemo vidun įsiveržė karštos saulės šviesa, ir kitą akimirką Persis Vetmoras išgaravo, bent jau kurį laiką nesipainios po kojomis. Peliukas trūkčiodamas plonyčiais ūseliais ėmė bėgioti nuo vieno Delakrua peties ant kito.

– Tu aprimti, pone Džinglsai, – tarė smulkusis prancūzas, ir peliukas atsitūpė jam ant kairio peties, lyg būtų supratęs raginimą. – Nekrutėti ir neišleisti nė garso.

Melodingu kadžuno* akcentu ištartas žodis „garso“, skambėjo egzotiškai ir užsienietiškai, kaip „gasó“.

* Prancūzų kilmės Luizianos valstijos ir jos apylinkių gyventojai (čia ir toliau – vertėjo past.).

– Prigulk, Delai, – atžariai įsakiau. – Atsipūsk. Tai neliečia ir tavęs.

Delakrua padarė ką liepiamas. Jis buvo išprievartavęs ir nudaigojęs merginą, nutempęs kūną už jos daugiabučio, apipylęs žibalu ir padegęs negyvėlę kvailokai vildamasis atsikratyti nusi-kaltimo įrodymų. Liepsnos persimetė į pastatą, išplito ir pražudė dar šešis žmones, įskaitant du vaikus. Daugiau piktadarybių jis neiškrėtė ir dabar tebuvo švelnaus būdo nerimastingas vyrutis pliku viršugalviu ir ilgais plaukais, nuo pakaušio nukarusiais ant marškinių apykaklės. Netrukus Delas sės ant Senosios Žiežirbos ir ši jį pribaigs... bet kad ir kas jį andai paskatino taip nusikalsti, tie stimulai seniai išblėšę. Dabar Delakrua viso labo tįsojo ant gulto ir leido cypaujančiam mažajam draugužiui bidzenti jo plaštakomis. Štai kas, galima sakyti, blogiausia: Senoji Žiežirba nesudegindavo mirtininkų krūtinėje slypinčios bjaurasties, šiais laikais nusikaltėliams švirkščiami vaistai jos taip pat nesunaikina. Ji pasitraukia iš žmogaus, peršoka kitur, tad mums belieka nužudyti kiautą, iš kurio, tiesą sakant, gyvybė jau dingusi.

Sutelčiau dėmesį į milžiną.

– Jei Haris atrakins grandines, ar elgsies gražiai?

Jis linktelėjo. Lėtai, kaip tada, kai siūbavo galvą: žemyn, aukštyn, atgal į pradinę padėtį. Nuo manęs nenuleido keistųjų akių. Jos lyg ir skleidė ramybę, bet ne tokią, kuri man keltų pasitikėjimą. Viksnodamas pirštu pakviečiau Harį, ir jis priėjęs nuėmė grandines. Nors atrakindamas geležinius apkaustus klūpojo tarp Kofio kojų, storų it medžio kamienai, baimės neberodė, todėl dar labiau atsipalaidavau. Jį nervintis vertė Persis, be to, klioviausi Hario instinktais. Tiksliau, klioviausi visų korpuse E dirbančių nuolatinių sargybinių instinktais, išskyrus Persio.

Kiekvieną naują mirtininką įprastai pasitikdavau trumpa kalba, bet Kofio akivaizdoje mane apėmė dvejonės, nes jis atrodė nenormalus – ne vien savo ūgiu.

Kai Haris atšlijo (per visą atpančiojimo ceremoniją Kofis stovėjo nekrutėdamas ir ramus kaip peršeronų veislės arklys), pažvelgiau į naująjį globotinį ir nykščiu plekšnodamas per segtuvą paklausiau:

– Dički, gali kalbėti?

– Aha, sere, bose, aš galiu kalbėti. – Tyliai užgaudus žemam jo balsui, mintyse pamačiau ką tik sureguliuotą traktoriaus variklį.

Kofis netęsė balsių kaip pietietis, – sakė „aš“, o ne „aaaš“, – bet vėliau jo kalbėsenoje nugirdau šiovias tokias pietietiškas konstrukcijas. Tarsi kalinys būtų *atkakęs* iš pietų kraštų, bet *kilęs* ne iš jų. Lyg ir ne visai bemokslis, bet ir išsilavinusio žmogaus nepriminė. Neskaitant daugybės kitų dalykų, paslaptinga atrodė ir Kofio bendravimo maniera. Vis dėlto labiausiai trikdė akys, kuriose teįžiūrėjau savaip ramią nebūtį, sakytum jis būtų plevenęs tolybėse.

– Tu – Džonas Kofis.

– Aha, sere, kaip gėrimas, tik mano pavardė rašoma kitaip.*

– Vadinasi, raides pažįsti. Skaityti ir rašyti moki?

– Tik savo pavardę, bose, – romiai atsiliepė jis.

Atsidusęs išklojau trumpąją standartinės kalbos versiją. Nusprendžiau, kad bėdų jis nekels. Buvau ir teisus, ir sykiu apsirikau.

– Aš – Polas Edžkombas, – prisistačiau. – Korpuso E komendan... vyriausiasis sargybinis. Jei ko norėsi, kviesk mane. Jeigu tuo laiku nebudėsiu, kreipkis į jį – į Harį Terviligerį. Arba į poną Stantoną. Arba į poną Hauvelį. Supratai?

Kofis kinktelėjo galva.

– Bet nesitikėk, kad gausi daiktų, kurių, mūsų nuomone, tau nereikia, čia ne viešbutis. Mano mintį tebeseki?

Jis vėl palinksėjo.

– Esame ramioje vietoje, dički, ne tokioje kaip kiti kalėjimo korpusai. Čia tūnosi vien su Delakrua – ana tuo vyruku. Nieko nedarbsi, vien kameroje sėdėsi. Turėsi progą pamąstyti. – Daugeliui laiko viską apmąstyti buvo net per sočiai, bet šito neprisidūriau. – Kai kada, jei laikomasi tvarkos, įjungiamo radijo imtuvą. Tau patinka jo klausytis?

* Angliškai pavardė „Kofis“ (*Coffey*) skamba kaip „kava“ (*coffee*), bet žodžiai rašomi skirtingai.

Kofis trečią kartą linktelėjo, bet neryžtingai, tarsi nelabai nutuoktų, kas yra radijo imtuvas. Vėliau paaiškėjo, kad mano įspūdis iš dalies tikslus; Kofis atpažindavo įvairius dalykus, su kuriais dar sykių susidurdavo, bet paskui juos užmiršdavo. Žinojo, kokie muilo dramos „Mūsų mergužėlė Sekmadienė“ veikėjai, nors tik labai miglotai atsiminė, kuo jie užsiėmė naujausioje girdėtame epizode.

– Jeigu elgsies deramai, valgysi laiku, tau neteks sėdėti karceryje koridoriaus gale ir nešioti ties nugara susegamų tramdomųjų marškinių. Po pietų dvi valandas, nuo ketvirtos iki šeštos, leisi laiką kieme, išskyrus šeštadienius, kai kiti kaliniai žaidžia futbolą. Sekmadienį popiet priimsi svečius, jei atsiras pažįstamų, kurie norės tave aplankyti. Ar atsiras?

Jis papurtė galvą.

– Ne, bose.

– Na, galėsi susitikti su advokatu.

– Gynėjas, rodos, į mane numojęs ranka. Jis buvo man paskolintas. Vargu ar rastų kelią į šiuos kalnus.

Įdėmiai spoksodamas į Kofį pasvarsčiau, ar jis bando mažumėle šmaikštauti, bet ne, kalinys nejuokavo. Ir jo atsakymas manęs šiaip jau nenustebino. Dėl tokių nuteistųjų kaip Džonas Kofis niekas apeliacijų neteikdavo, bent jau ne anuomet; po teismo pasaulis juos išmesdavo iš galvos ir prisimindavo tik tada, kai laikraštyje perskaitydavo trumpą žinutę, pranešančią, esą toks ir toks vidurnaktį krestelėtas elektra. Bet vyrą, kuris sekmadieniais laukia žmonos, vaikų arba bičiulių, lengviau valdyti, jei šiaip jau tokiam reikia griežtesnės kontrolės. Kofis, regis, mums rūpesčių nežadėjo. Visa laimė, nes buvo velnioniškai didelis.

Kiek pasimuisčiau sėdėdamas ir galiausiai atsiplėšiau nuo gulto nutaręs, kad kūno apačiai bus geriau, jeigu stovėsiu. Jis pagarbiai atsitraukė per žingsnį ir sunėrė pirštus.

– Dički, korpuse E gali gyventi patogiai arba ne, šitai priklausys tik nuo tavęs. Tenoriu, kad mums nekrėstum eibių, nes tuo nieko nepakeisi. Su tavim elgsimės taip, kaip nusipelnysi. Klausimų turi?